

Max Stirner (1806-1856) – Anarhismul individualist

Federația Anarhistă

2009

Max Stirner promovează cea mai extremă formă de anarhism individualist. El nu acceptă nici bunăvoința individului dar nici toate entitățile abstracte, precum Statul, Societatea, Umanitatea, Dumnezeu. El se revoltă împotriva întregii tradiții raționaliste a filosofiei Occidentale, și în locul abstracției filosofice, propune imediata experiență personală.

Numele său real este Johann Kaspar Schmidt și s-a născut la Bayeruth în 1806, ca fiu al unui artizan de flaute. Crescut de rudele sale, întrucât tatăl său moare, iar mama sa este lovită de demență, Johann termină cu dificultate studiile universitare. La câțiva ani după ce moare prima sa soție, în urma nașterii unei fiice, Max se alătură grupului tinerilor hegelieni de stânga, grup denumit The Free (Cei liberi). Începe să publice o serie de articole precum Das unwahre Prinzip unserer Erziehung (Principiile false ale educației noastre) și Kunst und Religion (Artă și Religie), se recăsătorește, iar la sfârșitul anului 1844 apare lucrarea sa Unicul și ceea ce îi aparține. Câțiva ani mai târziu, realizează prima traducere a Avuției Națiunilor a lui Adam Smith, publicată în Germania.

În cadrul grupului hegelienilor, Stirner i-a cunoscut pe Marx și Engels, care l-au tratat foarte serios, numindu-l “inamicul pasnic al oricărei constrângeri” și dedicându-i o lucrare intitulată “Sfântul Max”, în care Marx îi critică, în mod sever, incapacitatea acestuia de a oferi o interpretare exactă a realității. Totuși, sunt destule puncte comune care pot fi observate între cei trei: materialismul dialectic, analiza muncii, critica abstracțiilor, și “chiar Engels a admis că după ce a citit cartea lui Stirner a fost convertit la egoism, cu toate că acest lucru a fost temporar.” Influențele s-au văzut și mai târziu, când Engels a afirmat că “în aceeași măsură și datorită egoismului suntem comuniști”.

“Ceea ce îl interesează pe adevărat pe Stirner este propria subiectivitate, existența sa concretă și originală.” Folosirea noțiunii de “individ” face referire doar la individualitatea sa personală, spre deosebire de cazul anarho-comuniștilor care foloseau de asemenea noțiunea de “individ”, însă doar pentru a accentua importanța acestuia în raport cu evenimentele pe care le poate produce.

Stirner critica teoria lui Feuerbach conform căreia Omul trebuie să devină Dumnezeu, considerând că acesta nu a făcut decât să transfere divinitatea din cadrul non existențialului în planul real, concret, însă nu a eliminat conceptul de divinitate, care constituie baza alienării individului. Omul devine Dumnezeu în sensul că Omul devine o altă abstracțiune, fiind acum în stare să ceară sacrificii în numele acestei deveniri, precum religia cerea sacrificii în numele sacralității.

Prin urmare avem de-a face cu refuzul tuturor atributelor generice, al tuturor acestor entități abstracte care sunt Natura umană, Esența omului, etc. Să ne întoarcem la ceea ce este unic, la Eul fără conținut, adică la nimic: Mi-am întemeiat cauza pe nimic...

Viața este parcursă de trei etape: copilăria, tinerețea și maturitatea. Copilăriei îi este asociat realismul, tinereții îi este asociat idealismul, iar etapei maturității îi este asociat egoismul. Egoismul exclude posibilitatea individului de a mai avea pretenția să modeleze lumea în conformitate cu propriile idealuri, însă aceasta este tocmai o critică ce îi este adusă filosofiei stirneriene: aceea că nu interpretează realitatea, ci doar că nu constituie decât o altă modelare a realității, producându-se astfel o confuzie între lumea “așa cum e ea” și reprezentarea individului despre lume.

Liberalismul este clasificat în liberalism politic, social și umanitar. Liberalismul politic produce situația în care “cel care este liber nu este omul ca individ – și numai acesta se poate numi om – ci burghezul, “cetățeanul”, omul politic, care însă nu este un om, ci un exemplar al speciei burghize, un cetățean liber.” De asemenea, constată că obiectivismul este doar un instrument al clasei dominante prin care ideile convenabile acestora sunt legitimate. De exemplu, cei care nu acceptă valoarea sau rolul banilor suferă în egală măsură ca cei care acceptă statutul acestora. Din acest motiv, indivizii ar trebui să realizeze puterea de care dispun și să decidă să o folosească.

Liberalismul social garantează egalitatea tuturor prin intermediul legii. Însă egalitatea în fața legii nu exclude inegalitatea proprietăților, averea devenind astfel elementul cheie în descrierea indivizilor. Stirner nu este însă de acord nici cu desființarea proprietății, catalogând acest fapt drept “un al doilea

furt pe seama personalității, în profitul umanității” și afirma că “individului nu i se mai lasă nici dreptul de a comanda, nici dreptul de a poseda: Statul îl preia pe primul, Societatea pe cel de-al doilea.”

Critica liberalismului umanitar pleacă de la premisa că niciun individ nu poate lupta decât pentru propria libertate, pentru propriile beneficii, și nu poate pretinde că lupta în numele eliberării umanității. “Liberalismul umanitar este culmea caliciei. Trebuie să începem prin a coborî până la ultima treaptă a sărăciei și a mizeriei dacă vrem să accedem la individualitate.”

Egoismul a fost criticat aspru în cercurile hegeliene, dar tocmai din acest motiv Stirner l-a ales pentru a-l transforma în singurul concept care merită analizat și adoptat, sfârșind însă în a-l transforma doar într-o alta abstracțiune. Scopul său nu este acela de a distruge ceea ce există ci de a se ridica deasupra acestora, neavând niciun obiectiv social sau politic de îndeplinit, acțiunile sale fiind în consecință egoiste. El afirma că fiind “proprietar și creator al dreptului meu, nu recunosc nicio altă sursă a dreptului în afară de mine, nici Dumnezeu, nici Statul, nici natura, nici măcar umanitatea însăși.” Nu există drepturi sociale, naturale, politice sau de orice alt tip, ci singurul drept este acela dat de capacitatea individului de a acționa, așadar dacă individul poate să facă un anumit lucru atunci, în mod automat, are și dreptul de a face acel lucru. Din această perspectivă este pornită și critica împotriva Statului, a cărui existență nu poate avea nicio justificare, la fel cum nicio justificare nu poate avea “contractul social” al lui Rousseau. Singura suveranitate este aceea a individului, și nu a Statului. Și chiar într-un stat democratic, minoritatea ar rămâne la fel de supusă majorității, ca și în cazul monarhiei absolute.

Cu toate că Stirner asociază egoismul maturității, el propune idealismul – specific tinereții – ca metodă terapeutică, individul nefiind nevoit să schimbe lumea, ci doar să-și schimbe concepția sa despre lume. Raporturile dintre indivizi sunt catalogate ca fiind în egală măsură superficiale și ipocrite. “Când ne uităm la un arbore sau la un animal, nu vedem în aceștia pe semenii noștri, iar ipoteza potrivit căreia ceilalți ar fi semenii noștri își are originea într-o ipocrizie... Aproapele meu, aidoma tuturor celorlalte ființe, este un obiect pentru care am sau nu simpatie, un obiect care mă interesează sau nu, de care pot sau nu să mă servesc.”

Stirner rămâne o prezență ciudată și incomfortabilă. Valoarea sa constă în abilitatea de a penetra mistificarea și reificarea Statului și a societății autoritare. Critica sa asupra felului în care comunismul poate distruge individualitatea este aptă, și evidențiază corect faptul că un stat al muncitorilor este la fel de puțin probabil să fie mai liber decât un stat liberal.

Biblioteca Anarhistă

Federația Anarhistă
Max Stirner (1806-1856) – Anarhismul individualist
2009

Preluat la 16.12.2022 de la <https://federatia-anarhista.blogspot.com/>

ro.theanarchistlibrary.org